

Prostřednictvím této tradiční rubriky jsem dostala příležitost seznamovat začínající včelaře s úskalími chovu včel a tak přispět ke snížení rizik a následných zklamání, které všechny začátky doprovází. Není jednoduché psát o tématech neustále se objevujících jak v tomto periodiku, tak ve všech publikacích, které zajisté svědomitý včelař již přečetl. Osobně mám pocit, že vše podstatné už bylo napsáno a těžko hledat formu, která by se neopakovala, ale přesto si dovoluji trochu jiný pohled. Zimní měsíce jsou pro teoretickou přípravu přímo předurčeny, takže takový je i lednový příspěvek.

1. Ideální stanoviště pro včely i včelaře, s dostatkem jarní pastvy

Vážení přátelé,

v rámci své pracovní činnosti již šestým rokem zprostředkovávám novým adeptům včelařství základní informace v kroužku, který navštěvují jednotlivci, partneři a často i rodiče spolu se svými dětmi. Tento způsob, který se principiálně nijak neliší od klasických kroužků, do kterých přihlašujeme své potomky, má za cíl poskytovat zásadní rady a permanentní vedení začátečníkům, kterým učaroval jedinečný koloběh života včelího společenství. V časovém intervalu 1 až 2 týdnů po dobu celého roku, umožníme účastníkům shlédnout činnost na naší včelnici s 10 včelstvy i s komentářem postupů, aby tak souběžně mohli vést svá vlastní včelstva. Samozřejmě je možnost konzultovat vlastní pozorování, dedukce i aktuální problémy. Při společné práci dochází k osvojení optimálních návyků při ošetřování včel, posílení sebejistoty a v neposlední řadě i k získání důvěry v preventivní opatření při ochraně zdraví včel.

Pokud jste tedy již propadli touze po soužití s přírodou, využití jejího >

Umístění úlů

Abychom mohli začít včelařit, musíme učinit základní rozhodnutí – kam umístit úly.

Stanoviště je tou nejpodstatnější podmínkou, která je leckdy vyřešená jen tím, že máme k dispozici konkrétní pozemek a jen optimalizujeme umístění úlů a nasměrování česů. Pokud máme možnost volby, upřednostníme parcelu, kde je od předjaří dostupný (do 200 metrů) přirozený zdroj vody a v doletu do půl kilometru různoro-

dá a pestrá vegetace, která poskytne první pylovou snůšku od časného jara, se zastoupením lísek, vrb, olší a topolů. Pro budoucí nektarovou snůšku jsou vítané četné remízky, ovocné a jiné listnaté stromy, zahrady, luční porosty, ale i les s možností produkce medovicových medů (obr. 1). V době květu zemědělských plodin již jejich bezprostřední blízkost není až tak rozhodující, včelky si za pastvou doletí, ale pro jistější výnos je i její dostupnost do 3 km výhodou. Právě fenologické fáze

2.

Umístění včel v multifunkčním včelařském areálu s nově založeným arboremem

4. Stanoviště v zástavbě vyžaduje mírné včely a tolerantní sousedy (Polsko)

3. Nejčastější umístění úlů v zahradě, pod ovocnými stromy (Polsko)

divoce rostoucích dřevin v okolí jsou podstatné nejen z hlediska permanentní nabídky pastvy od předjaří do podzimu, ale především jako signální rostliny, které nám budou v průběhu roku udávat impulsy k jednotlivým úkonům. Zemědělské plodiny jsou ovlivněné agrotechnikou, odrudou, nadmořskou výškou, teplotou i srážkami a nelze je považovat za přírodní ukazatel, i když z hlediska pastvy pro nás budou důležitým faktorem pro kalkulaci potřeby úlového prostoru a potenciální snůšku. Pokud tyto základní podmínky naše stanoviště ve všech parametrech nespĺňuje, bude na nás chybějící složky nahradit. Zejména napájení lze řešit napajedly a úlovými napáječkami, výsadba nektarodárných a pylodárných rostlin je ale řešení na delší čas (obr. 2).

Další podmínkou hodnou zřetele je i dostupnost pozemku dopravním prostředkem, jeho bezpečnost z hlediska kontroly proti odcizení, možnost uložení potřebného materiálu, rušivé vlivy okolí, nebezpečí záplav, blízkost sousedů i dalších včelařů, či výskyt predátorů. Nevýhody svažitého pozemku a dlouhé přístupové cesty poznáte při transportu kompresoru při zimním ošetření nebo při prvním medobraní, úložné prostory budete řešit při stálém odbíhání pro něco, pasoucí se stádo dobytka asi také od průzkumu vašich úlů jen tak neodradíte, s lesními mravenci za zády soubor nevyhrajete a mateřská školka či autobusová zastávka v místě letové dráhy vašich

včel také nebude to pravé. Dobré vztahy či alespoň vzájemnou toleranci se včelařem v sousedství raději vyřešte v předstihu. Ubezpečte ho, že znáte své povinnosti a že je hodláte dodržovat a snažte se jeho názory respektovat. Získáte-li v něm budoucího rádce i třeba producenta oddělků pro váš chov, dosáhli jste maxima.

O to víc je podstatné znát etologické souvislosti, tedy zákonitosti chování, ve včelstvu i závislost včel na prostředí v každém ročním období

Umístění úlů je rovněž důležité předem rozvážit. Přemísťovat včelstva v plné sezóně není jednoduché už s ohledem na špatnou transportovatelnost. Tím, že včely mají zafixovanou polohu úlů, budou se létavky tvrději vracet na původní místo a přesun byf jen o 1 metr nebudou respektovat. Jejich ztrátou se ochudíme o snůšku, případně můžeme ohrozit včelstvo na existenci úplně (např. na jaře). Jediným rychlým řešením pak bývá převoz úlů do vzdálenosti alespoň 3 km, kde se včely znovu zorientují. A asi po týdnu je převezeme na nové, už promyšlené místo.

Včelstva lze umístit téměř kdekoli, kde je sucho a alespoň trochu slunečno. Lépe je vybrat místo, kde na jaře úly brzo ohřeje sluníčko, ale v parném létě je stíní koruny

5. Letová dráha včel je svedena do veřejného prostoru – stížnost je otázkou času

► potenciálu a chcete se vlastnoručně zásobit produkty přírodního bohatství, jež se nám nabízí, a nejsou vám vždy srozumitelné běžné popisované metodiky, tak věřím, že v tomto seriálu článků pro začínající včelaře najdete odpovědi, které už možná ostřílení lektorů považují za nedůležité nebo až příliš samozřejmé. Někteří starší chovatelé vnímají začátečníky jako postrach svých chovů či jako zbytečnou konkurenci, ale negativním postojem, na který naši adepti často narážejí při snaze získat pomocnou ruku od „zkušeného“ včelaře, nikoho od záměru včelařit neodradí. Každý nováček se rád vyvaruje chyb a ztrátám, a proto jako houba nasává kdejakou informaci, která se zdá být logická a užitečná. A ne vždy jsou nejdostupnější informace ty správné... Sami včelaři se tak připravují o možnost vyškolit si nové členy svých základních organizací „k obrazu svému“. Navíc se nováčci mohou stát vhodnou posilou při zvládnání stále vyšších nároků na administrativu a organizaci. Dobrým pokladníkem, administrátorem webu, či správcem CISu může být právě mnohdy šikovný začátečník, který má pro tuto práci předpoklad z vlastní profese. Podobnou možnost má každá organizace našeho svazu. Systém podporovaného vzdělávání umožňuje za pomoci učitelů včelařství s minimálními náklady a s maximální účinností věnovat se vždy všem začátečníkům najednou, což je efektivnější než individuální konzultace, na kterou není vždy chuť, čas a prostor... Jednorázové kurzy, kde se během víkendu probere celoroční způsob ošetřování a ještě v různých úlových systémech, jsou pro úplného začátečníka mnohdy nevyužitelné a jejich úroveň je velice závislá na schopnostech lektorů a propracovanosti prezentací. Obecně se ale nováčci ve skupině na schůzkách cítí lépe, nebojí se zeptat, nepřipadají si, že obtěžují, že jejich dotaz je hloupý, a stačí nabyté informace vstřebat. Mnohdy se zdáří vytvořit spolupracující tandemy se zkušenějšími včelaři, které jim umožní najít lepší stanoviště, sdílet drahé vybavení, minimalizovat časové i finanční náklady, prostě si navzájem pomáhat. To, že čtete, vážení adepti, tyto řádky, je důkaz toho, že hlavní informaci o zázemí Českého svazu včelařů již máte, víte, na které autority se můžete obracet, a kdo se vám bude věnovat při řešení zdravotní problematiky. ►

► Dobrou radu od té méně hodnotné poznáte tak, že ji její autor nebude předkládat jako dogma, ale vždy vám vysvětlí problém ve všech souvislostech a možnostech. Ve včelařství je jisté, že každý úkon má víc řešení a optimální volba bude záviset na aktuálních okolnostech. Teplota prostředí, nadmožská výška, pastevní nabídka, typ úlu a rámková míra, síla včelstev, množství zásob, to vše bude ovlivňovat a odlišovat každý úkon u jednotlivých včelařů i v jednotlivých letech. Správný učitel vám nabídne řešení, ale rozhodnutí bude nakonec na vás. Občas se i stane, že se rádci ve svých názorech neshodují a začátečník se cítí být zmaten víc a víc.

Chov včel je mnohem variabilnější a akčnější než ostatní chovy, kde není prostor pro více řešení, ale zásady tu jsou jednoznačné. O to víc je podstatné znát etologické souvislosti, tedy zákonitosti chování, ve včelstvu i závislost včel na prostředí v každém ročním období. Včelstva budou splňovat naše očekávání, pokud budeme respektovat jejich potřeby a naučíme se využívat jejich přirozených schopností. Tím se dostáváme k otázce doporučené literatury. Je podstatné studovat tituly, které se nezabývají tolik metodikami ošetřování včelstev, jako právě zákonitostmi jejich života.

6. Zástěna z rychle rostoucích jedlí nasměruje včely v letu, poskytne ochranu před větrem a v létě přístínění

stromů (obr. 3). Závětří budovy či keřového porostu usnadní snůškou obtěžkaným včelám bezpečný návrat, otočení česna na východ jejich brzké rozlétání za pastvou, na jih zase časně jarní prolety. Pokud je k dispozici dobře přístupná nevysoká rovná střecha, i toto může být vhodná volba, pokud jsou naplněny i ostatní požadavky na pohodu včel. Je dobré si uvědomit, v jaké letové úrovni se včely přirozeně pohybují, aby nebyly nuceny překonávat nepřiměřené výškové rozdíly a nebyly vystaveny extrémním povětrnostním podmínkám. Důležité je předejít vhodným umístěním obtěžování okolí, neb naši sousedé nemusí sdílet stejné nadšení pro včel, ale ani včelstva v zástavbě nejsou ničím výjimečným (obr. 4). Tolerance sousedů je hodna medové odměny. Nasměrováním výletů z česna do veřejného

7. Umístění včel u lesa musí být se souhlasem majitele pozemku

prostranství, kde se dá předpokládat pohyb osob, porušujeme hned několik ustanovení občanského zákoníku (obr. 5). Přitom jednoduchým řešením je zábrana v podobě zástěny či rychle rostoucích dřevin, které včely navedou do letové zóny, kde již neobtěžují své okolí - nedochází k přímému náletu (obr. 6). S umístěním včelstev na cizím pozemku, včetně lesa (obr. 7), samozřejmě musí souhlasit majitel, v případě zemědělské půdy její nájemce. Ve vlastním zájmu je uzavřít dohodu i kompenzaci písemně.

Příště: Výběr rámkové míry, úlu a porřízení včelstev

Dana Belušová, členka RR, jednatelka ZO Kladno, členka OO Kladno, absolventka SOUV Nasavrky. info@vcelarikladno.cz

STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ VČELAŘSKÉ - VČELAŘSKÉ VZDĚLÁVACÍ CENTRUM, O.P.S. NASAVRKY

nabízí vyučení v učebním oboru **41-51-H/02 VČELÁŘ**

typ studia: dálkové – tříleté

podmínky přijetí: odpovídající zdravotní stav

Studium je formou dvoudenních (víkendových) konzultací 1 x měsíčně po dobu školního roku. Teoretická výuka probíhá ve vybavených učebnách vlastního zařízení. Odborný výcvik studenti absolvují na školních včelnicích.

Učiliště nabízí žákům ubytování ve vlastním ubytovacím zařízení a celodenní stravování.

Studium je ukončeno závěrečnou zkouškou a po jejím úspěšném složení získává student výuční list. Zkoušky probíhají podle JZZZ a studenti obdrží europass.

bližší informace :

SOUV-VVC, o.p.s.
Slatiňanská 135
538 25 Nasavrky

tel.: 469677128

e-mail: info@souvnasavrky.cz

Nasavrky centrum včelařského vzdělávání

Již více než 65 let je název Nasavrky spojen s pojmem včelařství. Za celou tuto dobu se v tomto zařízení vyučilo celkem 2 610 žáků v oboru včelař nebo různých kombinací, ve kterých však vždy včelařství převládalo. V současnosti u nás studuje 233 žáků ve třech ročních a 8 třídách. Forma studia je dálková. Pro nový školní rok plánujeme přijmout cca 90 zájemců. Mimo výuky v učebním oboru 41-51-H/02 Včelař realizujeme další vzdělávací akce a aktivity. Pro začínající i pokročilejší včelaře připravujeme řadu kurzů a seminářů s různým zaměřením. ZO ČSV nabízíme možnost exkurzí a přednášek podle vlastního výběru. Bližší informace najdou zájemci na našich webových stránkách a v dalších číslech Včelařství.